Justyna Wiśniewska

Sprawozdanie z I Zjazdu Filmoznawców i Medioznawców

(Kamień Śląski, 6–8 czerwca 2013)

W dniach 6–8 czerwca 2013 roku w Europejskim Centrum Konferencyjnym w Kamieniu Śląskim odbył się I Zjazd Filmoznawców i Medioznawców. Zjazd zorganizowany został z inicjatywy Zakładu Filmoznawstwa i Wiedzy o Mediach Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, w partnerstwie z Narodowym Centrum Kultury, współfinansowany przez Polski Instytut Sztuki Filmowej, przy współpracy między innymi Stowarzyszenia Inicjatywa oraz Instytucji Filmowej „Silesia Film" w Katowicach. Hasło przewodnie Zjazdu brzmiało: „Film i media – przeszłość i przyszłość".

Wykład inauguracyjny wygłoszony został przez Gościa Specjalnego, profesora Siegfrieda Zielinskiego, filmo- i medioznawcę, autora *Archeologii mediów. O głębokim czasie technicznie zapośredniczonego słuchania i widzenia*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2010),

wykładającego w berlińskim Uniwersytecie Sztuk (Universität der Künste). Wykład przedstawiał główne idee zawarte w publikacji i przybliżał pojęcie archeologii mediów, czyli starcia ich przeszłości i przyszłości. Sam Zielinski definiuje archeologię mediów jako „alternatywną wobec oficjalnej historii mediów, pisanej pod dyktando kolejnych zrealizowanych wynalazków, których nie byłoby może, gdyby nie przedsięwzięcia marginalne, traktowane przez otoczenie wynalazców jako dziwactwa, odstępstwa od normy". Na przykładzie starych wynalazków, niegdyś postrzeganych jako funkcjonujące na pograniczu magii i nauki, profesor Zielinski próbuje obalić mit „nowych mediów" i praktyki wirtualnej przestrzeni jako koncepcji wcale nie takich nowych, a inspirowanych właśnie zamierzchłą z pozoru historią.

Po wykładzie wprowadzającym w temat mediów w kontekście przeszłości i przyszłości, przyszedł czas na omówienie obecnej sytuacji filmoznawstwa. W wykładzie zatytułowanym „Filmoznawstwo – wczoraj, dziś, jutro", uznawana za jedną z najwybitniejszych polskich filmoznawczyń profesor Alicja Helman opisała, jak filmoznawstwo zmieniało się w ciągu dziesięcioleci, w jakim kierunku te zmiany zmierzają i jakie nowe wyzwania badawcze stoją przed filmoznawcami.

I w takiej właśnie konwencji zostały utrzymane dalsze obrady zjazdowe. Drugi dzień Zjazdu rozpoczęła sesja czterech wykładów plenarnych.

Pierwszym z nich był wykład zatytułowany „Metodologiczne problemy badania kina PRL-u", wygłoszony przez dra hab. Krzysztofa Kornackiego, profesora Uniwersytetu Gdańskiego. Rozważania autora dotyczyły głównie luk w badaniach nad kinem polskim lat 1944–1989, zarówno tych prowadzonych w czasach PRL-u, jak i tych przeprowadzanych obecnie. Historiografia filmu polskiego pomija według Kornackiego bardzo wiele istotnych nazwisk reżyserów, którzy silnie zaznaczyli się w historii filmu polskiego. Trudno jednak określić przyczyny takiego stanu rzeczy i motywy, jakimi kierowali się badacze, wybierając konkretnych reżyserów, a pomijając innych. Autor wystąpienia dostrzegł jednak nadzieje związane z nowymi trendami w badaniach, które z jednej strony stawiają na konfrontację różnych źródeł (tych nastawionych na perspektywę autora i tych zorientowanych na perspektywę widza), a z drugiej strony doszukują się związków między różnymi twórcami i nurtami filmowymi. Nadzieje na wypełnienie luk badawczych związanych z kinem PRL-u przynosi również wzrastające ciągle zainteresowanie tym okresem i jego znaczeniem dla późniejszego rozwoju kina polskiego.

Po rozważaniach o kinie polskim nadszedł czas na kino francuskie. „Przełom nowofalowy po pół wieku", czyli jak Nowa Fala wpływa na kino dzisiejsze i jak jest odbierana z perspektywy nowoczesnego widza, to temat wykładu profesora Tadeusza Lubelskiego z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Poprzez analizę wydawanych obecnie książek (takich jak *Making Waves* Geoffreya Nowella-Smitha z 2007 roku, *La Nouvelle Vague: le cinéma au masculin singulier* Geneviève Sellier z 2005 roku czy *La Nouvelle Vague et le cinéma d'auteur* Phillipe'a Mary), traktujących o kinie Nowej Fali i sposobach jego sytuowania w różnych nurtach

historiografii kina, profesor Lubelski starał się dokonać krytycznej oceny obecnie coraz częściej głoszonego poglądu o anachroniczności kina Nowej Fali.
Kolejny wykład, wygłoszony przez profesora Andrzeja Gwoździa z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, zatytułowany „Kino designu", stanowił w pewnym sensie kontynuację rozważań dotyczących przełomów w kinie, ale tym razem chodziło głównie o przełom technokulturowy, związany z nową sytuacją kina wśród innych mediów i nowych form audiowizualności. Autor opisał i usystematyzował zjawiska oraz procesy we współczesnym kinie oparte na „przesyceniu obrazem" i postawił pytanie, czy jesteśmy na skraju dawnego i na początku innego kina? Czy tzw. kino designu może w ogóle pretendować do bycia klasyfikowanym wedle tradycyjnych ujęć kina, czy też jako kino „powierzchni", skupiające się głównie na obrazie i wprowadzające nowe, cyfrowe standardy fikcji, otwiera nowy rozdział w historii kina, wymagający także odmiennych narzędzi badawczych?
Ostatnim wystąpieniem w sesji plenarnej był wykład profesora Ryszarda W. Kluszczyńskiego z Uniwersytetu Łódzkiego „Paradygmat sztuki nowych mediów". Autor podjął się ukazania ewolucji pojęć interaktywności, partycypacji, sieciowości i mobilności mediów. Analizie poddana została historia nowych mediów, mająca swój symboliczny początek w roku 1946, kiedy to powstał pierwszy komputer elektroniczny ENIAC. Od tego momentu pojawianie się coraz to nowych wynalazków technicznych przeplatało się z formowaniem się różnych idei społecznych tworzonych wokół technologii, umacniając stopniowo zjawisko sieciowości mediów. Z tej perspektywy autor przedstawił historię nowych mediów i ewolucję ich znaczenia z uwzględnieniem nowego, coraz bardziej istotnego zjawiska mobilności mediów.
Po sesji plenarnej uczestnicy Zjazdu mieli okazję wziąć udział w obradach jednego z pięciu paneli dyskusyjnych, przyporządkowanych pięciu segmentom problemowym i poprowadzonych ostatecznie (wobec nieobecności wcześniej zaplanowanych współprzewodniczących) w następującym składzie:

- „Historie filmu i kina" – pod przewodnictwem prof. Małgorzaty Hendrykowskiej (UAM) oraz prof. dra hab. Tadeusza Lubelskiego (UJ),
- „Metodologie i teorie audiowizualności dzisiaj" – pod przewodnictwem prof. Andrzeja Gwoździa (UŚ),
- „Ruchome obrazy w perspektywie antropologicznej" – pod przewodnictwem prof. Marka Hendrykowskiego (UAM) oraz prof. Tadeusza Szczepańskiego (UWr),
- „Nowe media – nowe wyzwania badawcze" – pod przewodnictwem prof. Ryszarda W. Kluszczyńskiego (UŁ),
- „Varia" – pod przewodnictwem prof. Barbary Leny Gierszewskiej (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) oraz prof. Eugeniusza Wilka (UJ).

Podczas paneli blisko siedemdziesięciu prelegentów, przedstawicieli świata nauki z całej Polski, próbowało odpowiadać na pytania związane z obecną sytuacją fimo- i medioznawstwa. Pytania dotyczące ewolucji pojęcia nowych mediów, zadań, jakie pełni film z perspektywy nowego widza, i znaczenia aspektu

„kultury uczestnictwa" dla filmo- i medioznawcy, to tylko nieliczne z problemów dyskutowanych podczas Zjazdu. Panele obfitowały w ciekawe dyskusje, podsycane różnorodnością i interdyscyplinarnością wygłaszanych referatów. Poruszano bardzo ciekawe wątki z pogranicza dwóch pozornie różnych dziedzin, jakimi są filmo- i medioznawstwo. Umiejscowienie filmu w czasach tzw. społeczeństwa Web 2.0., funkcjonującego w realiach nowych mediów, opartego na czynnym uczestnictwie w procesach tworzenia, kiedy tradycyjny konsument ewoluuje i staje się już na stałe „prosumentem", pokazało nową perspektywę i pozwoliło na odmienne, świeższe spojrzenie na film, filmoznawstwo, media i medioznawstwo oraz ukazało problemy badawcze, z jakimi się te dziedziny borykają.

Szczegółowy program Zjazdu z abstraktami referatów uczestników można znaleźć na stronie internetowej wydarzenia, pod adresem: www.filmoznawcy.us.edu.pl.